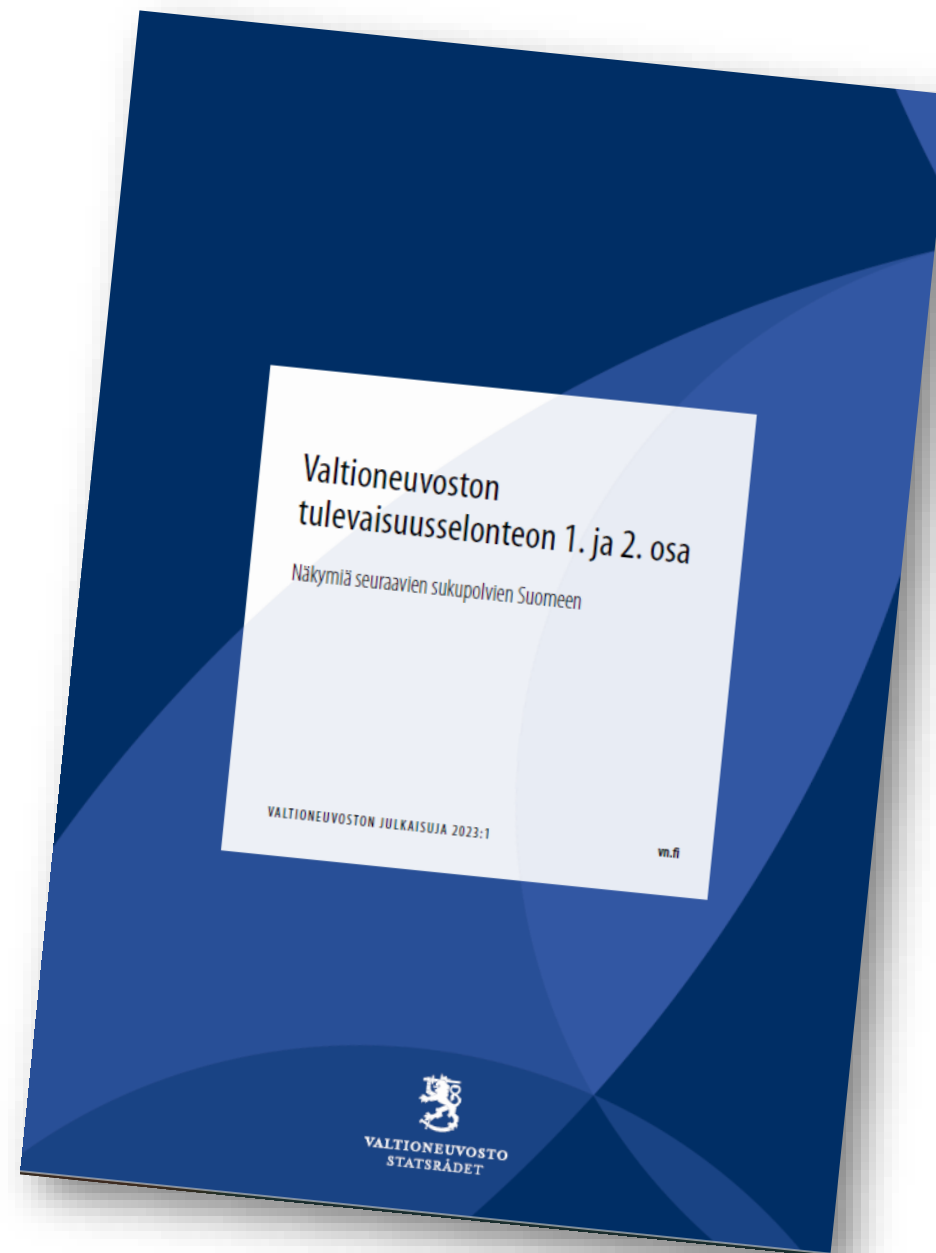

Sitran lausunto tulevaisuus- selonteosta

Katri Vataja
Johtaja, ennakointi ja strategia
Sitra

3.2.2023

SITRA

Tulevaisuusselonteon rooli

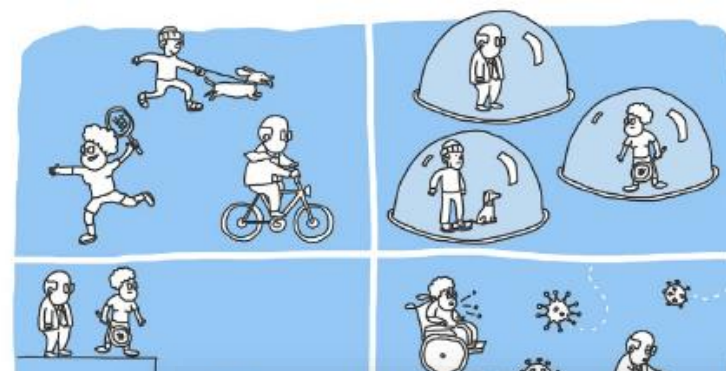
Linjaava

Suomen on oltava aktiivinen kansainvälinen toimija: on tuettava monenkeskistä yhteistyötä ja kansainvälisen toiminnan sääntöpohjaisuutta sekä edistettävä systemaattisesti YK:n periaatteita. Pohjoismaista yhteistyötä on vahvistettava laaja-alaisesti. Suomen on omalta osaltaan ja osana EU:ta vahvistettava toimivaa transatlanttista suhdetta Yhdysvaltoihin. Suomen ja EU:n on varauduttava pitkään kestäväan

Työvoiman osaamista tulee ylläpitää ja kehittää muuttuvassa maailmassa. Palveluiden ja etuuksien tulee toimia yhteen, työterveyttä ja työstä motivoitumista on parannettava ja sosiaaliturvan on oltava riittävää ja kannustavaa. On pidettävä huoli työeläkejärjestelmän vakaudesta ja kestävästä rahoituksesta. Turvallinen ja terveellinen työ sekä työhöyryvointi tulee varmistaa työn ja työkyvyn muuttuessa.

On tärkeää mahdollistaa kaikille toimivat lähipalvelut, lasten ja nuorten opetus lähikoulussa, nuorisopalvelut, liikuntapalvelut, taide- ja kulttuuripalvelut, harrastukset sekä kirjastopalvelut. Osana monipuolista elinkeinopolitiikkaa on tuettava ja hyödynnettävä luovia aloja aiempaa paremmin.

Kuvaileva

Mikä on oleellista postnormaalissa ajassa?

Ennakointikyvykkyyden lisääminen

Dialogisuus ja moniäänisyys

Yhteinen ymmärrys ja sanasto keskustelun pohjaksi

Uudistaminen ja tulevaisuusresilienssi

Ennakointikyvykkyyden lisääminen

- Tulevaisuusselonteko tehtiin ensimmäistä kertaa valtioneuvoston poikkihallinnollisena yhteistyönä
- Lopputuloksena raportin lisäksi on olennaista myös prosessi ennakointikyvykkyyden lisäämiseksi.
- Lisääntyikö kyvykkyys ja kenellä?
- Määriteltävä, millaista ennakointikyvykkyyttä ja tulevaisuusajattelua tarvitaan ja miten sitä vahvistetaan myös jatkossa.

” Vaikka uusi selontekomenettely on kehittänyt valtioneuvoston ennakointikyvykkyyttä, on tämä vasta alku aidosti ennakoivalle hallinnolle.

Dialogisuus ja moniäänisyys

- Osana selontekoprosessia järjestettiin 50 tulevaisuusdialogia yhteistyössä Erätauko-säätiön kanssa.
- Dialogit syöttivät skenaarioprosessiin ja niistä otettiin nostoja skenaarioiden reflektointiin.
- Millainen vaikutus dialogeilla oikeastaan oli?
- Miten näkemyserot ja ristiriidat näkyvät tulevaisuusdialogeissa?
- Dialogisuuden hyödyntämistä kannattaa jatkaa ja laajentaa. Voisiko dialogeja hyödyntää myös selonteon muissa vaiheissa? Esimerkiksi osana kansallisia dialogeja.

Yhteinen ymmärrys keskustelun pohjaksi

- Tulevaisuusselonteossa on laaja toimintaympäristön analyysi, epävarmuustekijöiden listaus, tulevaisuustaulukko ja sen pohjalta laaditut skenaariot
- Taustalla runsaasti asiantuntijatyöpajoja ja virkamiestyötä.
- Millainen vaikutus tällä materiaalilla on?
- Miten tätä voisi hyödyntää laajemmin? Tulevaisuuskesustelun ei tulisi loppua raporttiin.
- Materiaalia voisi jatkossa jalostaa tarjottavaksi eri yleisöille ja valiokunnille.
- Rikas aineisto tarjoisi mahdollisuuden olla yhteinen alusta, johon liittyttäisiin ja keskusteltaisiin Suomen tulevaisuudesta.

Tulevaisuustaulukko luo perustan skenaarioille

Epävarmuustekijät	Skenaariot			
	Yhteistyön maailma	Kiihtyneen kilpailun maailma	Itäinen maailma	Murtuva maailma
Monenkeskinen yhteistyö ja sääntöpohjainen järjestelmä	Globaali demokratia	Intressilähtöinen yhteistyö	Heikko järjestelmä	Viidakon laki
Suurvaltakilpailu	Paluu 2000-luvulle	Nollasummakilpailu	Kiinan globaali hegemonia	Kiinan laaja valtapiiri
EU:n yhtenäisyys ja toimijuus	Vaikutusvaltainen ja legitiimi EU	Autonomiansa kasvattava EU	Merkityksetön EU	Heikko ja hajanainen EU
Turvallisuus	Vakaa, turvallinen maailma	Uusi moninainen turvallisuusyhteisö	Kansallinen turvallisuus	Lopun alku – turvaton maailma
Venäjä	Vastuullinen suurvalta-Venäjä	Venäjä tienhaarassa	Autoritaarinen Venäjä	Epävakaa ja aggressiivinen Venäjä
Ilmastonmuutos	Hiljineutraali kiertotalousmaailma	Alueellisia eroja	Sopeutumiskamppailua	Globaali ympäristö dystopia
Luonnon monimuotoisuus ja ympäristön tila	Hyvinvoivat ekosysteemit	Epäoikeudenmukainen kestävyysmurros	Liian vähän, liian myöhään	Ympäristö dystopia
Kestävä ruoantuotanto, puhdas vesi ja terve maaperä	Kestävä ruokajärjestelmä	Ruohonjouuritaso toimii	Mun maa, mun ruoka, mun vesi	Kestämättömyyteen lukiutuminen
Globaalin talouden kehitys	Avoin ja kestävästi kasvava maailmantalous	Blokkiutunut voittajien ja häviäjien maailma	Hidas tai kestävä kasvun velkataakan alla	Pysähtyneisyys
Uudet talouden muodot	Rajaton kasvu	Vaihdannan ja luovuuden talous	Materiaalinen maailma	Kivijalkatalous
Teknologiamurros	Luovia ja ihmiskeksisiä ratkaisuja	Osaoptimointia ihmiskeksieksi	Teknojummi	Luovaa kehittämistä suurten toimijoiden säännöllä
Informaatioympäristön murros	Yhdessä turvattu avoimuutta	Vuorovaikutusta turvallisissa kopissa	Avoimuutta turvattomasti	Turvaton ja suljettu
Avaruustoiminnan murros	Avaruuden kestävä käyttö	Paljon mahdollisuuksia, vähän sääntöjä	Yksittäisten blokkien voittokulku	Sotilaallinen dominointi

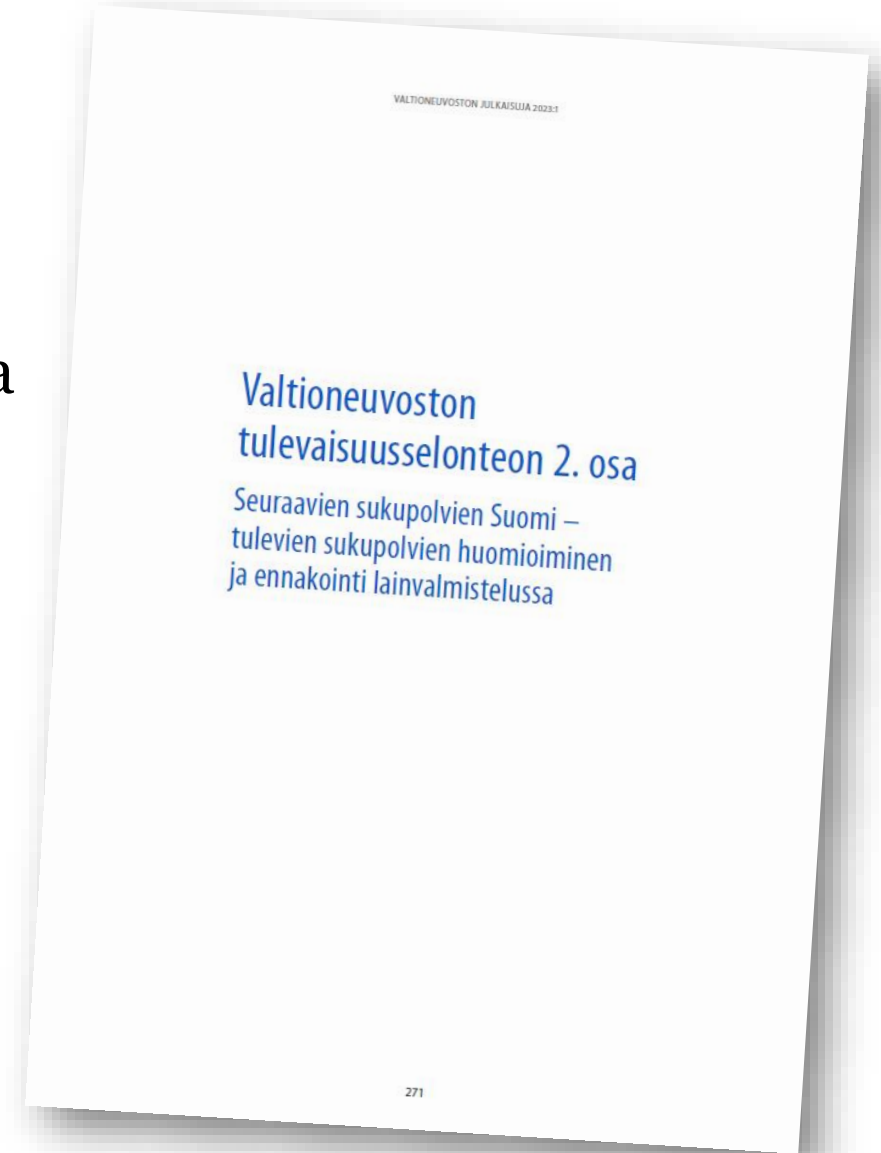
Arktisen alueen strateginen merkitys	Luonnonpuisto	Taloudellinen menestyjä	Resurssivarasto	Kilpailun tila
Kilpailu hupenevista luonnonvaroista	Edelläkävijä-Suomi	Bio-Suomi globaalina ratkaisijana	Pikavoitto-Suomi	Heti kaikki mulle tänne nyt
Talouden murros ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus	Uljaa uusi maailma	Kevytyttöisyys	Nykysuunta jatkuu	Paluu yhteisötalouteen
Kansainväliset muuttoliikkeet	Vapaaehtoinen globaali liikkuvuus	Kasvava laillinen siirtolaisuus	Cherry pick	Laittoman siirtolaisuuden kasvu
Alue- ja kaupunkikehitys	Monipaikkainen kehitys	Vahvistuvat suurkaupungit	Työntö keskukseen	Pallo kunnilla
Sivistys, osaaminen ja tutkimus	Kilpailukyky ja sivistyksen penasta	Eriarvoisuutta ja osaamisvajetta globalisoituvassa maailmassa	Heikko yhteistyö osaamisperusteisessa yhteiskunnassa	Taantuvat kilpailukyky ja eriarvoistuva yhteiskunta
Terveys ja hyvinvointi	Paratiisi	Kuplautunut todellisuus	Polarisoitunut yhteiskunta	Kriisiytynyt järjestelmä

Uudistaminen ja tulevaisuusresilienssi

- Olisi hyvä määritellä, mitä tulevaisuusvalmiuksilla oikeastaan tarkoitetaan.
- Ensimmäisen osan luvussa 2 on listattu toimia ”tulevaisuusvalmiuden” lisäämiseksi skenaariotyön pohjalta. Listaus on hyvin säilyttävä.
- Sama säilyttävä ote näkyy myös toisen osan kuvauksessa ennakoinnista osana päätöksentekoa. Varautuminen ja riskien ymmärrys korostuu.
- Tulevaisuusresilienssi on kuitenkin myös uudistumista. Millainen rooli on tulevaisuusoletusten haastamisella, ja missä määrin sille voisi olla tulevaisuusselonteossa tilaa?
- Tulevaisuusselonteon tehtävänä on hahmotella seuraavien sukupolvien Suomea. Mistä löytyy uudistavia visioita?

OSA II. Tulevien sukupolvien huomioiminen ja ennakointi lainvalmistelussa

- Toinen osa keskittyy tulevien sukupolvien huomioimiseen lainsäädännössä ja päätöksenteossa, mikä on erittäin ajankohtaista ja tärkeää.
- Taustalla VN-TEAS-rahoitteinen FORGE-hanke
- Tulevaisuusselonteon ja siitä seuraavan jatkuvan toimintaympäristön seurannan esitetään toteuttavan monia suosituksista.
- Sitra pitää tärkeänä, että ennakointitietoa hyödynnetään vahvemmin lainvalmistelun eri vaiheissa ja ennakkoinnista tehdään jatkuvaluonteista toimintaa lainvalmistelussa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Yhteenveto: Sitra suosittelee, että

...tulevaisuusselonteko julkaistaan jatkossa myös ajallisesti useammassa osassa ja siitä tehdään helposti hyödynnettävissä oleva osa tukemaan jatkuvaa tulevaisuuskeskustelua

...tulevaisuusselontekoa valmistellaan jatkossakin valtioneuvoston poikkihallinnollisena yhteistyönä ja vahvistetaan prosessin kautta virkahenkilöiden tulevaisuuslukutaitoa ja keinoja seurata sen kehittymistä.

...tulevaisuusdialogeja hyödynnetään myös jatkossa osana tulevaisuusselonteon laadintaa sekä tulosten käsittelyä. Samalla on tärkeää nostaa esille selvemmin erimielisyyksiä ja ristiriitoja.

...ennakoinnissa ja tulevaisuusajattelussa otetaan paremmin huomioon vanhojen tulevaisuuskuvien ja ajatusmallien haastaminen, uusien avauksien tekeminen ja tulevaisuusresilienssin vahvistaminen.

Lisäksi Sitra esittää kirjallisessa lausunnossaan tarkempia sisällöllisiä huomioita tulevaisuusselonteon kappaleisiin 2 ja 3, jotka kuvaavat tulevaisuusvalmiuksen kehittämistä ja Suomen tulevaisuuteen vaikuttavia muutostekijöitä.

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

